

Wáràgà mì JÁKÒMÒ

¹ Nìno a wáràgà 'do mì ye tí Jákòmò, tí bòò mì ndâ Mbírì ta Mbe tí ndoo Jézù tí Bìndi-Mbírì jì yo tí ndâ 'duù mì Mbírì mbe 'vaaka cee muu to 'dáá gî. Ye 'vee yo 'dáá gî ma.

Ndâ vò o

² Ndâ ná'vindí ye, ye kù cu wáràgà tí nó tacó bà 'dè có jì yo máa, ta ndâ o tí nó náa ndâ ña ndâ vò i muu to tí nó 'dáá gî má kù tala yo nó, yo 'ví si ndâ o tí nò tí ndâ líkí'o.

³ Ndâ ña ndâ vò o tí nò a ndâ o tacó bà ñò máa, njembí yo má dú kuu tí Mbírì, tacó yo ñò nì gí máa, bà tala bà ùnje mì yo nò kù jò yú njembí.

⁴ Káa yú njembí delè 'ví si yo 'ví dù tí ndâ cèè 'duù, ta bà lê tì yo wálá, ta 'bí i mbe gboo á 'do mì yo delè wálá.

⁵ Má éno, 'bí 'duù gbaànjé gbí òkò tí yo má ñò i tí nó náa yí 'ví bàkà gbí o vò o nó lá, à nìkì máa, yí yù bà 'di gbí-o 'do mì Mbírì tí mbe kù je i jì ndâ 'duù ká sínò ta có tàkò wálá nò. Bìndi Mbírì bá je bà 'di gbí-o jì yí gî.

⁶ Káa ta o tí nó náa wò má kù 'deke tí lo jì Mbírì nó, wò 'ví si njembí lo 'ví dù ká gbaànjé, wò 'ví me wê-wê lá. Tacó 'duù ñìno mbe kù me wê-wê nó ká

⁷ go ngo gbí pù mbe kù gbàngà ta pípìrì, ya éno, ya ézò.

⁸ Ọ́ Ọ́ 'duù tí nò mbe kù me wê-wê á kùro Mbíri go 'duù tí bà njèè kpokèjì, náa yí ọ̀ 'dóó kpokèjì ọ̀nọ́ náa yí 'ví co tí lá nò, bà ọ̀ 'dóó ọ́a i tí nó náa yí bà yù 'do tí Mbíri nó ni wálá. Má éno, yí 'ví si bà kofo có gítí bà 'de 'bí ọ́a i á 'do mi Mbíri mí to.

Ndâ mbe yê ta ndâ mbe i

⁹ Ndâ ná'vindí ye, à nìkì máa, mbe yê tí mbe kù ru ndi Jézù 'ví dù ta líkí'o tí wó, tacó Mbíri te yí gí yaà gí.

¹⁰ Wàa 'duù ọ̀nọ́ ta ndâ i mi wó me gbolò mbe kù ru ndi Jézù nó delè 'ví dù ta líkí'o bà 'vii tí wó ta ndâ mbe yê tí nó mbe kù ru ndi Jézù nò, tacó ndâ mbe kpo-kpò i bà mi ta ndâ kpo-kpò i mi ndú nò 'do muu to tí nó ká go bà mi ndâ 'vi mbíli,

¹¹ náa ju gó ri má mo mbíli gí, ndâ 'vi wó gi 'duku 'daá gí, bìndi ndâ banga i tí nó kùtáá nó káká'i wálá. À 'vii ká 'vii ta 'duù ọ̀nọ́ ta ndâ i mi wó me gbolò nò. Yí bà ci ká mí nje nèté ndâ i tí nò.

Ndâ i mbe kù eendi 'duù gítí bà bàkà vò i

¹² À nìkì tí 'duù ọ̀nọ́ mbe 'dò kò wó mí to tí kpoò gbí ndâ o vò i nó, tacó Mbíri bà ko mboo bà kònò sé'i mi wó nò ji yí ta 'válá ọ̀nọ́ mbe cee lá, náa yí tí Mbíri ci ndâ 'duù ọ̀nọ́ mbe zè yí nìkì ta tó njembí ndú nó gítí nò.

¹³ Má éno, ta o tí nó náa 'bí i má kù eendi yo gítí bà bàkà vò i nó, yo 'ví 'dè cò máa, «A Mbíri ká tuu i tí nò» nò, jé lá, tacó Mbíri jé eendi 'duù gítí bà bàkà vò i lá.

14 À kù yòòngò 'duù gítí bà bàkà vò i káa njembí wó, ta bà legee miṛi wó gí tàkò có mì njembí wó.

15 Vò njembí kù jò vò i, káa vò i má zèè to gí, yí kù jò ku.

16 Má énon, yo si bà eendi tí yo, máa, a Mbíri ká kù yòòngò ndâ vò i gítí yo nò mí to, ndâ ná'vindí ye.

17 Tacó à káa ndâ ngbáràngà i, ta ndâ i ñinó ta bà lê tí ndú wálá nó, ká gí 'do gbíri mì Mbíri tí mbe suu ndâ ri, ta pì, ta ndâ yii mbe kù tòngbaà á tàri. Ri tòngbaà ta bèbilì lá, delè ndâ pì ta ndâ yii, tòngbaà ta gó ri lá. Káa sí gbí o bà tòngbaà mì Mbíri go ndâ i tí nò wàlà; Mbíri ta o 'dáá gí ká ngbèzèè kuu bàndò mì wó.

18 À káa 'dóó có mì Mbíri gbí muu wó ká si yí 'ví bàkà ndoo tí ndâ 'viì mì wó, tacó wàa ndoo 'ví dù gbí òkò tí ndâ i tí nó náa yì suu ndú mí muu to tí nó tí ndâ kpédélé i gbí njí náa à kù ci jì yì tí Mbíri nô.

Cèe kpokèjì bà peteke tàkòcò Mbíri

19 Yo je mbí yo tí kpoò, ndâ ná'vindí ye, máa, 'duù má kù 'dè cò jì yo, yo 'ví sè tù yo tí kpoò. Yo 'ví bàkà tí yo tí ndâ muu có lá. Yo delè 'ví có gálà gí bà òkòlòwò lá.

20 Tacó mbe kpo-tàkòcò bà ni bà bàkà i ñinó mbe nìkì tí Mbíri nó wálá.

21 Má énon, yo duu ndâ i zuù tí nó 'dáá náa yo kù bàkà nó mí tà to. À nìkì máa yo biya ndâ ña ndâ vò i 'dáá gí. Yo si tí yo jì Mbíri. Yo sè tù yo gítí có tí nó náa Mbíri cu mí gbí njembí yo nô,

tacó à tí có tí nò a wotí bà njaanga miṛi yo 'do gbí ku.

²² Yo delè 'ví bàkà ndâ i tí nó náa Mbíṛì 'dè có ji yo máa yo bàkà ndú nò. Yo sè me káa tù yo cuki lá. Tacó 'duù má sè káa tù wó gítí có, káa yí bàkà ndâ i go có tí nò náa yí 'di nò lá, 'duù tí nò kù ee a ndi tí wó.

²³ 'Duù má sè káa tù wó gítí có, káa yí bàkà go có tí nò lá, gbí máa, yí go 'duù mbe zeke gbíṛo wó gbí mándàrà,

²⁴ Káa à káa póó bà te mándàrà 'do 'bì wó mí to, yí ngé gii ò-bà-mbí cè tí gbíṛo wó gí.

²⁵ Káa 'duù ñinó mbe 'di ndâ có mì Mbíṛì ngbàrángà'i, bìndi yí gii kpolo tí ndú mí gbí njembí wó, delè yí gii bàkà go ndú nó, Mbíṛì bà cù 'dè ngo cù mítí i tí nò náa yí kù bàkà nò.

²⁶ 'Duù má si tí wó tí mbe ṛu ndi kòcò Mbíṛì, káa yí ni bà kpolo tí mè wó lá, gbí có bà ṛu ndi kòcò Mbíṛì mì wó nò wálá, yí delè kù ee a ndi tí wó ta kpéétí wó.

²⁷ Bà bàkà nambeè ta búlù tí wálá á ta Bu ndoo tí Mbíṛì a bà ya gí bà koni ndâ nawù ku, ta ndâ njò, ta o tí nó náa ndú má gbí mbugo, delè ta bà kii'bà 'do tí ndâ vò i muu to tí nò, tacó wàa ndú 'ví ñonòkò muu 'duù lá.

2

Yo te duù mítí ndâ mbe yê

¹ Yo kpónó a ndâ mbe ùnje gítí Jézù tí Bìndi-Mbíṛì, tí Mbe tí ndoo náa ndoo kù ñò Mbíṛì mítí wó. Má éno, yo bàkà 'bè mí gbí òkò tí yo, máa, áá mì 'duù ñinó a i, káa ñizó a mbe yê nò, lá, ndâ ná'vindí.

² Yo tala bà koṛo muu yo gi. Ndâ 'duù sósò'ò kpónó má yee bándò bà kili yo jí bà ùlù Mbírì, káa 'bí 'duù gbaànjé gbí òkò tí ndú zaa 'do tí muu wó di tí kò wó, ta ndâ i-banga ta ɾè ndú a ɾè ta ndi tí ndâ silì 'bì wó, káa ka wó tí nó náa ndú gí ta yí gbaànjé nó yuu a kárákà zì bòngò,

³ káa yo gii te wiri mítí 'duù tí nó mbe záá-zaa nó mítí banga bándò, bìndi yo gii 'dè có ta bà tù 'bì yo jì mbe yuu kárákà zì bòngò nó máa, «Ya jí bà pà bándò wàa wò 'ví dù tí á kàzò.»

⁴ Yo má bàkà go éno, à co to ngé. Ta gbí go éno máa, yo bàkà nò a 'bè mí gbí òkò tí ndâ 'duù ta bà koṛo lókó-loko có máa, 'bí 'duù a cèè 'duù, káa ka wó a vò .

⁵ Má éno, yo sè tù yo gítí có tí nô, ndâ ná'vindi. Máa, Mbírì táánò ɾuka a ndâ 'duù ñinó náa ndâ 'duù muu to tí nó kù si ndú tí ndâ mbe yê nó, máa, ndú 'ví tee njembí ndú mítí yì, wàa ndú 'ví dù tí ndâ cèè 'duù, mbe dù tí ndâ mbe ndâ i tí nó náa yì tí Mbírì ci cí máa, yì bà je jì ndâ 'duù tí nó mbe zè yì ñikì maa nô.

⁶ Káa yo kpónó si ndâ mbe yê tí ndâ i lá. À me ndâ 'duù ñinó ta ndâ kpo-kpò i ká mì ndú nó cóó-cóó ká kù mèèkè'i tí yo lá? A ndâ 'di cóó-cóó ká kù gbùrùngà yo ya tí jí gbí ngbàngà? À me ndâ 'duù ñinó ta ndâ kpo-kpò i ká mì ndú nó lá?

⁷ À me ndú delè ká kù volo ɾè tó 'Duù tí nó tí Bìndi-Mbírì náa yo kaa tí yo jí gbí gèrè mì wó gí nó lá?

⁸ Cèè i bà bàkà mì yo a bà 'di kpóló-kpolo có tí nó náa à cu mí gbí wáràgà mì Mbírì, máa, «Zè 'bí ka lo ñikì á go bà zè tí lo,» nô.

⁹ Káa, à má me éno lá, wàa yo 'ví dù kù gbètèkè có tí nò ta bà bàkà 'bè mí gbí òkò tí ndâ 'duù, gbí máa, yo kù bàkà a vò i ta bà ndii muu có mì Mbírì. À má éno, Mbírì bà waa có mítí yo.

¹⁰ Kpètí ká éno, a tè lá. Tacó 'duù kpètí má kpolo tí sè ndâ 'bí có mì Mbírì 'dáá gî, káa yí 'ví gbètèkè káa 'bí gbaànjé, gbí máa, Mbírì bà waa có mítí wó tacó yí ne nò 'do tí kpokèjì mì Mbírì gî.

¹¹ Ta nderè éno máa, a Mbírì ká 'dè có máa, «Bàkà bangbaya lá.» À delè káa gbèe Mbírì tí nò ká 'dè có máa, «Zi 'duù lá.» Káa, à má éno, vò i náa 'duù bàkà kpètí má káa bà zi ku, káa yí bàkà bangbaya lá, gbí go éno máa, yí volo nò 'dáá káa có mì gbèe Mbírì tí nò.

¹² Má éno, yo 'dè banga có ji ndâ 'duù, yo delè 'ví bàkà ndâ tó i ji ndú ta 'dè njembí yo, tacó yo kpónó a ndâ ña ndâ 'duù ñinó náa a Mbírì ká kù zogo yo ta có ñinó mbe njaanga miři ndâ 'duù 'do gbí vò i.

¹³ Tacó ndâ 'duù ñinó mbe nò yê ɾo ndâ 'bí ka ndú kpónó lá nó, Mbírì delè bà nò yê ɾo ndú ta ndòngbú o wálá. Káa 'duù mbe kù nò yê ɾo ndâ 'bí ka wó kpónó, Mbírì bà nò yê ɾo wó ta ndòngbú o ndii ñinó náa yí bàkà nó gî.

Bà ùnje ta bà bàkà ndâ i go có mì Mbírì

¹⁴ Ndâ ná'vindí, 'duù má 'dè káa có ta nje wó cuki máa, yí ùnje gítí Mbírì gî, káa yí bàkà go có mì Mbírì lá, gbí có bà ùnje mì 'duù tí nò wálá.

¹⁵ Yo tala káa bà koɾo muu yo gi, máa, 'bí ka lo náa yo kù ɾu ndi Jézù ta yí kpónó má ta go tí wó, delè ta bongo tí wó wálá,

¹⁶ káa wò giù 'dè káa có ji yí ta nje lo cuki, máa, «Zèè njembí lo. Mbíri bà je ndâ i-zó-zò ta bongo ji wò gí.» Káa wò je me 'bí zì i ji yí wàa yí 'ví 'bu mítí wó lá, wò delè je me 'bí làmbu i tacó bà miṛi ngo cù ji yí lá. Gbí có mì lo nò bà dù kuu tí ?

¹⁷ Bà ùnje gítí Mbíri delè ká go éno. 'Duù má 'dè ká có ta nje wó cuki máa, yì ùnje gítí Mbíri gí, káa yí bàkà ndâ i tí nó náa Mbíri 'dè có ji ndâ 'duù máa ndú 'ví bàkà nó, lá, gbí máa, gbí có bà ùnje mì 'duù tí nò wálá.

¹⁸ 'Bí 'duù má 'dè có ji ye, máa, ye a mbe bàkà go có mì Mbíri, káa yì a mbe ùnje gítí Mbíri, ye bà 'visì có ji 'duù tí nó, máa, 'bí kpokèjì bà túbà tí 'duù tí mbe ùnje gítí Mbíri káká'i á bìn di bà bàkà go có mì Mbíri wálá. 'Duù ta ùnje gítí Mbíri ta ṛa kpokèjì ngayi, náa yí má bàkà go có mì Mbíri lá?

¹⁹ Bá ùnje mì lo máa Mbíri ká gbaànjé cuki a banga có. Káa ndâ vò lílì delè ùnje ká gítí gbèe Mbíri tí nó á mì lo nò, ndú delè kù gu ta gúku tí Mbíri.

²⁰ Nò nò, ndi lo ṛónókó, ye kpónó kèjì gí bà túbà ji wò máa, 'duù má 'dè káa có ta nje wó cuki máa yì ùnje gítí Mbíri gí, káa yí bàkà go có mì Mbíri lá, gbí có mì 'duù tí nò wálá.

²¹ Tala bà koṛo muu lo gítí ṛa nambeè tí nó táánò á gbí òkò tí ndâ gù ndoo Àbìráámò ta Mbíri nó gi. À me 'do gbí có bà ùnje gítí bà waa mbelè 'vii mì wó Ízákò ji Mbíri lá?

²² Wò kpónó ṛò ni gí, máa, ndâ bà ùnje gítí Mbíri, ta bà bàkà go có mì Mbíri, mì Àbìráámò

táánò kù bàkà nèté toko gbaànjé. Gbí go éno máa, 'bí i táánò náa Àbìráámò bàkà ká tubà máa, bà lè tí bà ùnje mì wó wálá.

²³ Njìnò a gbí có tí nó náa à gii cu tí mí gbí wáràgà mì Mbírì máa, «Àbìráámò táánò ùnje gítí Mbírì ta njembí wó gbaànjé» nó ká nò. Tacó éno, Mbírì gii ò Àbìráámò ni tí 'duù mbe ya lè lá. À delè táánò nò a nderè bà dù Àbìráámò tí kómbe Mbírì.

²⁴ Wò kpónó 'di gbí ni gî, máa, a bà bàkà go có mì Mbírì ká kù si 'duù tí tó 'duù kùro Mbírì, me káa bà ùnje ta kpéétí wó cuki lá.

²⁵ Yo koṛo muu yo káká'i gítí 'bí niì tí nó táánò ta rẹ wó a Rà'ábù, tí vò mbe nò-vò-ndô nó gi. Ta ndâ bà nò-vò-ndô mì wó nò 'dáá gî, yí delè táánò tubà tí wó tí mbe ùnje gítí Mbírì ká ta bà bàkà tó i. Yí te wiṛi mítí ndâ tú mì ndâ Ìzìriyélì ta bà je i-zó-zò ji ndú, delè ta bà nguù ndú 'do tí ndâ ku'dì tí ndú, bindi ta o bà njè nó mì ndú 'do 'bá mì wó, yí gii tubà kpokèjì nìnó ta vò i tí wálá nó ji ndú.

²⁶ Bà ùnje gítí Mbírì ta bà bàkà go có mì Mbírì á gí tàkò wálá a ku i, go diì ta woò gbí wálá.

3

Mè

¹ À nìkì máa ndâ 'duù me mbè gbí òkò tí yo 'ví gí tí ndâ mbe nìbà có mì Mbírì ji ndâ 'duù lá, ndâ ná'vindí. Ye 'dè có tí nó ji yo tacó àá bà waa có mítí ze tí ndâ mbe kù nìbà có mì Mbírì ji ndâ 'duù nó tacó bà nìbà co to, ta wotí tí co tí ndâ 'bí 'duù 'dáá gî.

² Ndoò 'dáá káa ndâ mbe giṛi'o. Káa 'bí 'duù mbe 'dè có máa nje yí jé yaaka muu to tí nó lá má kuu, yí bà dù a ṛa 'duù ṛinó mbe ni bà kpolo tí miṛi wó gî.

³ Yo ṛò káa kècè gi, ndoo kû yuu làmbu liì mî gbí nje kècè tacó bà bàkà yí 'ví 'di có mî ndoo, wáa yí 'ví co tí kpokèjì tí nó náa à gbí muu ndoo nó.

⁴ Delè yo 'ví giì koṛo káa muu yo gítí gbâ á ṛo ngo gi. Gbolò pípiṛi kpétí má kû pí yí ya tí gí kè'bí, 'duù bà loko nje wó gítí kpokèjì tí nó náa à gbí muu wó nó ká ta cèe làmbu i bà aa ngo cuki.

⁵ Mè 'duù delè ká éno. Cèe làmbu bà to tí 'duù, káa à tí wó a wotí bà 'dè có gítí ndâ kpo-kpò i.

Yo kpónó koṛo muu yo á gítí bà mii cèe gbolò jìlì mî làmbu wu nje njì kù'ò gi!

⁶ Mè delè a wu. Mè a vò bà to gbí òkò tí ndâ bà to tí ndoo, mbe kû njèè vò i cee gbí diì ndoo 'dáá gî. Mè kû doo kùùyù ndoo ta wu náa à cu mítí 'do 'bá mî ndâ ku.

⁷ 'Duù bà ko ndâ 'viì-nò náa yí zèè 'do gbí jìlì gî. Yí delè bà ko ndâ nuù, ta ndâ kpoo, ta ndâ i tà ngo gî,

⁸ káa 'duù mbe kpolo tí mè wó wálá. Mè a 'bí ṛa i mbe kû pèè mbí ndâ 'duù, ta zì wó go zì kpoo. Yí jé dù ngbì lá, yí kû njèè zì wó nó ta ndi tò.

⁹ Ndoò kû ùlù Mbíṛi tí Mbe tí ndoo tí Bu ndoo ta mè ndoo. Ndoò delè giì 'visì tí ndoo gí bà ṛonoko ndâ 'duù tí nó náa Mbíṛi suu ndú tí kózò tí wó nó ká ta gbèe mè ndoo tí nó.

¹⁰ Ndâ bà ùlù tí, ta bà ṛonoko tí, co 'dáá 'do ká gbí gbèe nje. À lè mi nó gî, ndâ ná'vindí.

11 Ndâ líkí ngo ta míníkà ngo jé 'va 'do gbí gbèe gùù gí?

12 Mbiìgá jé òrì mbâ gí? Mbâ delè jé òrì mbiìgá gí? Ndâ ná'vindí. Má éno, líkí ngo jé 'va 'do gbí màṅò lá, delè míníkà ngo jé 'va 'do gbí cèe njáá lá.

Cèe bà 'di gbí-o

13 'Bí 'duù mbe 'di gbí-o á gbí òkò tí yo kuu tí ? 'Duù tí nò 'di gbí-o gí? Si yí 'ví bàkà ndâ tó i mbe túbà bà ò-gbí-o mì wó. Si yí 'ví bàkà ndâ i tí nò me ta bà tù ngba wó lá. Tacó wàa, ndâ 'duù 'ví òrì tí ni éno máa, yí a mbe 'di gbí-o.

14 Káa ndâ ju kii ta bà koṛo có ká gítí miṛi 'duù má gèè bè ndú mí gbí njembí lo gí, bà gbo i nìkì lá, wò delè kù 'dè a 'vèrè máa wò a mbe 'di gbí-o.

15 Bà to kii ta bà dù ta bà koṛo có ká gítí miṛi 'duù me ndâ i mì mbe 'di ṅa gbí-o tí nó mbe gí 'do mì Mbíri nó lá. Ndú gí a i 'do tí ndâ vò bà koṛo có mì ndâ 'duù muu to tí nó, ta ndâ vo-vò i mbe kù volo muu ndâ 'duù.

16 Bándò tí nó náa ndâ ju kii ta bà koṛo có ká gítí miṛi 'duù kù dù tí nò, a bándò ṅinó náa ndâ vò i ta ndâ ṅa ṅónókó-ṅònòkò tí 'dáá gí kù dù tí .

17 Káa cèe bà 'di gbí-o mbe gí 'do mì Mbíri tende. ṅa bà 'di gbí-o tí nò bà dù tí i ta bà lê tí wálá, delè bà dù tí i mbe 'dèè njembí ndâ 'duù. 'Duù mbe 'di ṅa bà 'di gbí-o tí nò bà zèè ndâ 'duù ta pétékè 'bì wó, yí delè bà dù tí mbe 'di có mì ndâ 'duù. Mbe 'di ṅa bà 'di gbí-o tí nò bà òrì yé ṛo ndâ 'duù, yí delè bà bàkà tó i ká tà ndi ka wó tó i. Njembí 'duù mbe 'di ṅa bà 'di gbí-o tí nò me duù. Yí delè me mbe nambeè-ṛo lá.

¹⁸ Ndâ mbe peteke njembí ndâ 'duù kù bàkà gbí pétékè có. Ndú go ndâ 'duù mbe ɾo ndâ banga i mí gbí njí m̀ ndú. Nèté m̀ ndú a bà bàkà ndâ banga i túkà'i.

4

Gbínje gbí òkò tí ndâ mbe kù kili ta ɾè m̀ Bìndi-Mbírì

¹ A yè ká kù si yo kù 'dèèkè mà? A yè ká kù si yo kù gò gó ta o 'dáá gí? Ndâ i tí nó ta go ndú tí yo nó kù gò gó gbí njembí yo ta o 'dáá gí; ñ̀nò a i tí nó mbe kù si yo kù gò gó gbí òkò tí yo nò.

² Yo kù tò k̀ì muu 'bí i, káa bà 'de i tí nó kpò yo g̀ì, má é̀nò; yo kù 'dèèkè mà, yo delè kù gò gó. Yo kù dù ta go ndâ i gbí njembí yo, káa kpokèjì bà 'de ndâ i tí nó m̀ yo wálá; má é̀nò, yo kù ziki ndâ 'duù b̀ndi ndâ i tí nó. Yo 'de ndâ i tí nó ta go ndú tí yo gbí njembí yo nò lá, tacó náa yo yù ndú 'do me m̀ Mbírì lá.

³ Káa yo ta ndâ 'bí o kpétí má yù ndú, Mbírì je ndú ji yo lá, tacó yo yù ndú me ta cèe nderè lá, yo kù yù ndú ká tacó bà bàkà líkí'o mítí yo cuki.

⁴ Njembí yo dù tí gbèe i lá, go njembí ndâ niì mbe ɾàngà kù. 'Duù má zèè ndâ i muu to tí nó ta 'bì wó sósò'ò, yí 'ví kù a 'bí ngú 'bì tacó bà zèè ta Mbírì? 'Duù má tee njembí wó 'dáá ká mítí ndâ i á muu to tí nó, yí bà g̀ì tí ku'dì tí Mbírì.

⁵ Yo koɾo có máa, có tí nó náa à cu mí gbí wáràgà mí Mbírì, máa, «Mbírì suu lilí ji ndoo tacó wàa ndoo 'ví dù tí ndâ 'dóó i m̀ yì» nó a 'véɾè? Má é̀nò, yí kù tò k̀ì muu ndoo ta o tí nó

náa ndoo má kù tee njembí ndoo mítí ndâ 'bí tende i si yí mí to nô.

⁶ Tacó éno, Mbíri kù bàkà nambeè ji ndoo me gbolò, tacó wàa ndoo 'ví dù ta o 'dáá gí tí ndâ i mì yì. Á go có tí nó náa à cu mí gbí wáràgà mì wó tí Mbíri, máa, «Mbíri kù bàkà nambeè me gbolò ji ndâ mbe si tí ndú kùro wó tí Mbíri tí i lá, káa yí biya có mì ndâ mbe si tí ndú tí i ta wotí tí » nô.

⁷ Má éno, ye kù 'dè có ji yo, máa, yo si tí yo ji Mbíri, wàa yo 'ví 'dò kò yo mí to tí kpoò gítí gó ta Gba-vò-i, bìndi Gba-vò-i bà ì ngèlè 'do tí yo gí.

⁸ Yo yèè ndi yo dè gí mì Mbíri, wàa Mbíri bà yèè ndi wó dè gí mì yo. Yo si bà bàkà i zuù mí to, ndi yo ndâ mbe gilini, wàa yo tí ndâ mbe gbo gbù sè mí nje ngá só 'ví si njembí yo 'ví dù ngbàrángà'i.

⁹ Yo wa tí yo tacó ndâ vò i mì yo. Yo dù ta yè ro yo tí yo, yo ro 'dì lá, yo dù zùkùù, yo dù ta líkí'o tí yo lá.

¹⁰ Yo si tí yo tí i kùro Mbíri lá, wàa a yí ká 'ví bàkà yo tí ndâ 'duù.

¹¹ Yo 'dè vò có gbí òkò tí yo lá, ndâ ná'vindí. 'Bí 'duù má 'dè vò có gítí ná'vindí wó, yí má ñonoko yí, gbí go éno máa, 'duù tí nò kù 'dè nò a vò có gítí ndâ có mì Mbíri, yí kù ñonoko nò a ndâ có mì Mbíri. Káa 'duù má nì ñónókó gítí ndâ có mì Mbíri gí, yí kpoò nò me mbe sè tù wó gítí ndâ có tí nò káká'i lá. Gbí máa, yí kù si tí wó tí 'duù ta wotí mì wó ndii muu ndâ có tí nò gí.

¹² Káa wotí bà 'dè có ji ndâ 'duù ká tí Mbíri cuki. Wotí bà waa có mítí ndâ 'duù delè ká mì wó tí Mbíri ta kpéétí wó. Wotí bà 'vala ndâ 'duù, ta wotí bà zi ndâ 'duù delè ká mì wó. Káa wò a

'di, wàa wò 'ví waa ta có á mítí 'bí ká lo 'duù á go wò?

Ndâ mbe ci o

¹³ Yo sè tù yo, ndí yo ndâ 'duù tí nó mbe ò-bà-mbí Mbírì gí, bindi yo gù ci o, máa, «Ze má ya wúnó lá, ze bà ya taàbé gí bà mà 'vélè á gbí gbata tí zò. Ze má too ndòò gbaànjé mí kà, ze bà 'de i me gbolò.»

¹⁴ Káa yo ta kpéétí yo nò i nìno á kèjì gí bà bàkà tí taàbé dè nó lá. Bà 'vala yo tà go yè? Bà 'vala yo ká go ngomè náa pípìrì má pì kpónó gbí làmbu o, ngomè aanga gí.

¹⁵ À nìkì mì yo kùtáá a bà 'dè có go éno máa, «Mbírì má konì ze yee tí o tí nó gbí muu ze nó, ze bà bàkà go éno, go éno.»

¹⁶ Káa yo kpónó kù bàkà tí yo tí ndâ 'duù ngé ndii gí. Yo delè kù gbo i gítí ndâ i nìno náa yo kèjì gí bà bàkà ndú nó. Káa ña bà gbo i éno nìkì lá.

¹⁷ 'Duù má nò yúco ni gí, káa yí bàkà lá, gbí máa, yí kù bàkà a vò i.

5

Ndâ mbe kpo-kpò i bà gù kònò sé'i

¹ Yo sè tù yo, wàa yo 'ví 'di ta có tí nó, ndâ mbe kpo-kpò i. Yo wa tí yo, yo 'ví tò ndòzì, tacó yo kèjì gí bà kònò sé'i ta wotí tí .

² Ndâ kpo-kpò i mì yo nò bà gù zii 'dáá gí, ndâ ki bà gù da ndâ bongo mì yo nò 'dáá gí.

³ Ndâ gùrúsù mì yo nò bà gù gbì ngbàza. Ngbàza tí nò bà túbà máa, yo bàkà tó i ta gùrúsù mì yo lá. Ngbàza tí nò delè bà túbà máa, 'bí i bà

gì zò dìi yo á go bà zò ndâ lii mì ngbàza. Ndâ i tí nò náa yo zèè ndú kácá-kácá nò bà gii dù tí tàcu wu tacó bà gii doo ta yo ta ndòngbú o.

⁴ Yo òò òa ndâ i tí nò náa yo kù bàkà nò gi. Yo ko mboo nèté mì ndâ mbe bàkà nèté gbí ndâ nji mì yo ji ndú lá. Yo sè tù yo, wàa yo 'ví 'di káa kòcò ndâ i tí nó náa yo biimo ndâ mbe bàkà nèté tacó tí ndú 'do tí ndú gí nó kù 'dè kòlòwò gítí yo gi. Kòcò gbí mì ndâ 'duù tí nò mbe bàkà nèté gbí ndâ nji mì yo káa yo sè tàkò nèté mì ndú lá nó yee gbí tù Mbíri tí Mbe tí ndâ i 'dáá gí gí.

⁵ Yo kù 'vala á muu to tí nó gbí dà. Yo zò òò, wàa yo 'ví yuku ta tí yo, káa yo òò ni lá máa, yo kù 'vii nò a ndi tí yo tacó bà waaka yo mì Mbíri go bà waa bee ta o bà waa có.

⁶ Yo ká kù waaka có ta 'vérè mítí ndâ 'duù òò ta vò i mì ndú wálá nó gbí ngbàngà; ndâ 'duù òò ta 'bí i mì ndú náa ndú 'ví me ta yo tacó bà 'vala miyi ndú 'do mì yo wálá nó kù mì 'do gbí có mì yo.

Yo te duù mítí njembí yo

⁷ Má éno, yo kpónó 'ví zèè njembí yo di tí o bà gí Mbe tí ndoo, ndâ ná'vindí ye. Yo òò káa òa bà zèè njembí ndâ mbe ji nji gi. Ndú zèè njembí ndú 'do tí o bà yee nji òa mí tà to di tí o bà kili ndâ tó i 'do gbí nji.

⁸ Má éno, yo zèè njembí yo, wàa yo 'ví 'dò kò yo mí to tí kpòò, tacó o bà gí Mbe tí ndoo kpónó me jé'déé gí.

⁹ Yo si bà 'dè víi có gbí òkò tí yo mí to, ndâ ná'vindí. Yo má bàkà go éno, àá bà waa có mítí yo ta ndòngbú o. Yo zeke'o gi, kùro o bà gí mbe

waa có kpónó dooko gî. Yí kpónó-kpónó bà yee tí yo.

¹⁰ Yo 'ví koṛo muu yo delè gítí ña kpácà mì ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì gbí ndâ vò o gbí o mì ndâ ká gù ndoo dígísèé, wàa yo 'ví mèlè ndi ndú.

¹¹ Yo ñò ña nambeè tí nó táánò nàa Mbírì bàkà ji ndú tacó ndú táánò a ndâ mbe kpácà gbí ndâ vò o tí nò nò gi. Yo 'di tàwo ña nambeè tí nó nàa Mbírì táánò bàkà ji Jóbè á bindi bà nanaka muu wó mítí bà ùnje gítí Mbírì si yí táánò ta sé'i tí wó nó gî. Yo delè gù ñò ni gî, máa, Mbírì táánò gii sè có ndâ i mì Jóbè mbe volo nó ta bà me mbe. Mbírì bàkà ña gbolò nambeè tí nò ji Jóbè tacó yí kù zè ndoo ta pétékè njembí wó, yí delè kù ñò yê ro ndoo.

¹² 'Bí kpóló-kpolo có gbaànjé nàa ye bà 'dè ji yo a ñinò, ndâ ná'vindí, máa, yo si bà see tí yo mí to. Yo see tí yo máa, «Go gbírì,» lá, yo delè 'ví see tí yo máa, «Go to tí nó,» delè ta rẹ̀ mì 'bí ña i là. Káa wò tí 'duù má ùnje gítí i gî, 'dè káa có máa, «Ye ùnje gî.» Káa wò má biya i gî, wò delè 'ví 'dè káa có máa, «Ye biya gî.» Káa wò má me me éno lá, wò bà yuu miṛi lo mí gbí vò i ta ndòngbú o.

Bà 'deke tí ji Mbírì

¹³ 'Bí i má kù pèè mbí 'bí 'duù gbí òkò tí yo, si yí 'ví 'deke tí wó ji Mbírì. Káa delè 'bí 'duù gbí òkò tí yo má ta líkí'o tí wó, si yí 'ví be rẹ̀ Mbírì gbí cè.

¹⁴ 'Bí 'duù gbí òkò tí yo má ta nò'o tí wó, si yí 'ví tè'é tí ndâ 'bí tó kpo 'duù gbí òkò tí yo tí ndâ mbe kù kili ta rẹ̀ mì Bìndi-Mbírì, wàa ndú

'ví 'deke tí ndú jì Mbírì tacó tí wó. Káa ta o tí nó náa ndú má kù 'deke tí ndú jì Mbírì nó, ndú 'ví toṛò bàà mí tí wó ta rẹ̀ m̀ Mbe tí ndoo Jézù tí Bìndi-Mbírì.

15 Ndú má 'deke tí ndú jì Mbírì ta njembí ndú dú, Mbírì bà je à-cee-gì gítí ndâ vò i m̀ mbe nò'o tí nò g̀, yí delè bà si yí 'ví a g̀ yaà 'do gbí nò'o m̀ wó nò g̀.

16 Má ènò, yo yù gbí ndâ vò i m̀ yo á gbí òkò tí yo. Yo delè 'ví 'deke tí yo jì Mbírì tacó tí yo gbí òkò tí yo, wàa yí 'ví 'vala ta yo 'do tí ndâ i ònó mbe kù pèè mbí yo nò. Ye 'dè có tí nò jì yo, tacó tó 'duù má 'deke tí wó jì Mbírì, à gbí kòcò wó a wotí tacó bà g̀ ta ndâ kpo-kpò i 'do m̀ Mbírì.

17 Yo koṛo muu yo gítí Èlìjà tí mbe 'dòkò có m̀ Mbírì táánò gbí o m̀ ndâ ká g̀ ndoo g̀. Yí táánò káa 'duù ta ndâ sili 'bì wó vò ká go ònòndi ndoo. Káa ta 'bí o gbaànjé Èlìjà g̀ 'deke tí wó jì Mbírì ta njembí wó gbaànjé, máa, mù 'ví si bà nì mí to. À dú káa yúcó, 'do tí o tí nò, mù g̀ nì gbí to tí nò lá ta ndoò ta'ò ta p̀ vò-nje gbaànjé pí .

18 Káa bà o tí nò mà g̀ ndii g̀, Èlìjà g̀ 'deke ndi tí wó jì Mbírì káká'i máa, yí si mù 'ví nì . M̀ dú g̀ nì go có m̀ wó nò g̀. Bìndi ndâ dó kù i g̀ 'bità bà kù ndi ndú káká'i.

19 Ndâ ná'vìndí, yo konì ndâ 'duù ònó mbe g̀rì'o 'do tí kpokèjì m̀ Mbírì g̀ nò. Yo g̀ ta ndú gítí tó kpokèjì káká'i.

20 Yo ònò nì g̀ máa, 'duù má 'vìsì muu 'bí mbe g̀rì'o 'do tí kpokèjì m̀ Mbírì g̀ gítí tó kpokèjì, gbí máa, 'duù tí nò 'vala nò a ka wó 'do gbí bà waa có mí tí wó bìndi ku m̀ wó g̀. Mbírì delè bà

je à-cee-gî gítí ndâ 'bí ká vò i tí nó 'dáá gî náa
'duù tí nó mbe dele gítí tó kpokèjì nò bàkà ndú
si yí táánò tí vò kpokèjì nó gî.

Ndogo
Ndogo: Ngú bà toko nambeè m̀ Mb̀r̀ ta nd̃ 'dù
New Testament

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ndogo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 16 May 2025 from source
files dated 16 May 2025

14424ae9-b5af-591e-814e-49316d8d74aa